

takrat tako nenadno izginila, ko sem bila dekle prijela za roko, čeprav sicer ni bila prav nič urna ženska...

Vsi štirje smo stali na pragu in ni se nam zdel primeren kraj za ta zadnji razgovor, za to poslednje slovo.

Mahla je upirala oči v tla in zopet se mi je zdelo, da stoji med nama materama, kakor da jo njena prodaja, jaz pa kupujem.

Sin jo je nemara prvič pogledal naravnost v oči in Mahla je pogled zdržala.

»Za dekle bi šla, sem rekla tvoji materi,« je dejala čisto tiho; še meni se je srce stisnilo od tesnobe, ki je oklepala njeno vpričo tega njenega vélikega trenutka.

Sin je pogledal najprej mene, nato njeno mater, potem pa je rekel Mahli, kakor da naju dveh sploh ni zraven:

»Za nevesto te prosim.«

»Stori, kakor smeš.«

»Toda čakati boš morala.«

»Bom.«

»Kako dolgo?« se je mednju vrinila mati, ki jo je stvar očitno zanimala še vse bolj od mladih dveh.

»Dolgo, Mahla, dolgo...«

»Predolgo bi bilo narobe,« se je zopet oglasila mati; na prste jo je peklo, da se od nobene strani ne čuje kako število, kak rok.

»Ali bi čakala pet let, Mahla? Deset, petnajst...?«

»Uf,« je odmahnila mati, kakor da se ji nemogoča cena ponuja za robo, ki je vredna najmanj trikrat toliko.

»Bi,« je strmo odgovorila dekle in videti je bilo, kakor da se je vzpela na prste. »Vse življenje bi čakala...«

»Morebiti bo prej...«

»Kakor bo...«

»Mahla, nevesta moja, zbogom,« je rekel sin.

»Zbogom,« je rekla nevesta in s sklonjeno glavo šla mimo njega.

Ni se ozrla, ko sta bili z materjo pod drevesom. Zdela pa se je večja in lepša kakor takrat, ko je bila prišla. Mati je začudeno stresala glavo.

Mož na povodcu

Čuden veter, kakor duh po gnilobi... In ljudje so se ozirali proti kraju, kamor se je pomikal sprevod, in niso videli ničesar, kar bi moglo biti vzrok gnilemu vetru, ki je vel od ondod.

Sprevod se je pomikal, kakor se je pomikal že stokrat to eno in isto pot iz mesta na morišče: oddelek kohorte vleče obsojenca, otovorjenega s križem, suva ga, da bi hitreje prišli iz mesta, zadržuje ga, da bi mu prezgodaj ne opešale moči in bi ne bilo sitnosti z njim. Zakaj gorjé vojakom, ki bi se jim obsojenec do mrtvega zrušil že med potjo!

Tokrat so bili kar trije in le dva sta cijazila vsak svoje bruno. Naloženega sta ga imela na ramo in sta ga z dolenjim koncem brusila

po tleh, kar je v rami povzročalo besne bolečine; pot je bila pragovita in konec križa je padal s stopnice na stopnico. Tretjemu obsojencu so bili sneli križ z rame in ga naložili možu, ki jim je bil prišel naproti s polja, nerodnemu kmetskemu človeku, ki ni spraval besede iz sebe, da bi ugovarjal, in ki si je dal naložiti tovor kakor osel vrečo soli. Ta tretji obsojenec je bil vidno opešal že na prvi tretjini poti, ker je bil moral vrhu vsega hudega prestati še bičanje s flagello romano in še mnogotera druga zla. Da bi ne ušel ali se ne spozabil nad kom, mu je vojak zvezal roké s konopcem in ga vodil kakor na povodcu.

Ta obsojenec je močno krvavel pod svojo dolgo suknjo. Po mečih so se mu risali sledovi krvavih curkov, ki se še niso bili usušili, presihali so med prsti bosih nog in se zopet pojavljali na belem produ steze v obliki krvavih razmazanih stopinj.

Za vojaki je s podmolklim izrazom v zagorelem moškem licu stopal stotnik in za njim ni bilo dolgo nikogar. Šele v takem presledku, da jih ne bi bil mogel doseči z jahaškim bičem, ki ga je držal na hrbtu, tudi če bi bil iztegnil svojo dolgo roko, se je po stezi podila tolpa ljudi, rvaje se za tiste krvave sledove na tleh, kakor bi se rvala deca za slaščice ali denar, ki bi ji ga kdo, kos po kosu, spuščal na pot. Stotnik se je nekaj krati ozrl in že je trznil z roko, da bi jo iztegnil in zamahnil — pa se je premislil. Ko je natančneje pogledal, se mu je rvež tam zadaj zdel povsem nepomemben, dà, celo po svoje ostuden in grd.

To so bili kruljavci, grbci, slepci, glušci, zlasti pa gobavci vseh starosti in oblik — tudi nekaj žensk je bilo med njimi — in vso to sicer tolikanj zanikrno, lenoúdo in topo družbo je vpričo vsake nove krvave lise, ki se je pojavila, prešinila kakor ogenj prava strast, polastiti se te krvi kakor že, izgrebsti jo iz zemlje, posneti jo s peska, poplaziti jo... Najbolje so se odrezovali kruljavci, ker jim je bila vsaj po ena roka oborožena s palico, in s to so suvali, pehali, udrihali, mlatili, če se niso drugače mogli znebiti tekmeča, ki je naposled široko legel na sled, da bi jo tako kratko in malo »zavzel« s svojim telesom.

Kraj steze so pritiskali radovedneži, kakor so se bili natepli iz bližnje okolice, vendar si niso upali stopiti na tir, ker je zadaj, deloma zagrnjena od prahu, korakala še glavnina kohorte, stroga v svojem strumnem redu in svoji moči.

Te gruče ljudi so spremljale rvež teles in vojsko palic pred seboj s kriljenjem rok in z vzkliki zadivljenja in zabave.

»Čuj, kako mu je črepnila betica...«

»Drug na drugem sta in nobeden nič nima...«

»Ta pa... ta bo vse zbil, samo glej, kako se je zakadil mednje...«

Kruljavec je pobrcal z nogo, jo iztegnil, zagnal palico v zrak in poskočil.

»Čudež... čudež... zdrav je... zdrav...«

Kruljavec je nekaj zatulil, česar ni bilo moči razumeti, in je zdajci jel gruči na drugi strani razkazovati nogo, ki je bila prej zavita in zgrčena, zdaj pa je bila gladka in ravna.

»Čudež... čudež... oči so se mu odprle, kdo bi mislil...«

V prahu in soncu je stal starec, strmel v nebo in se divje smejal. Mahal je z rokama, kot da hoče ujeti veliko ognjeno kroglo na nebu, sneti jo z oboka, objeti jo... Režal se je na tri zobe in videti je bilo, kot da je pripit.

»Zopet eden... nâ ga tam... kaj pa je njemu?«

Dva moža sta vzela tretjega, s cunjami omotano kepo, medse in mu jela trgati te cunje s telesa. Vtren je bil nag in zdaj sta ga ogledovala z očmi in za pogledi so se pritipale še neverne roké... Telo je bilo čisto in gladko. Morala je biti kaka kožna bolezen, če ne sama gobavost, ki je bila mahoma zginila.

Visoka gospa v skupini radovednežev, ogrnjena čez pol obraza z ruto, ki ni sodila k njeni ostali obleki, se je vzhičeno sklonila h krščnici, s katero je bila pritekla iz mesta, da si napaseta radovednost.

»Prepozni sva... saj sem ti rekla, da jo uberiva više... Tukaj se samo brez potrebe mudiva... Videti ga moram.«

Krščenica ni mogla odtrgati pogleda od prizorov pred seboj. Brisala si je solze z oči, pogledovala in si jih zopet brisala.

»Gospod, Gospod, še na tej poti nisi pozabil na svoje ljudstvo... Gospod, Gospod...« se je trkala na prsi in se gluha in slepa za vse drugo davila v joku nad vsakim novim čudežem.

»Prosim te, iztrgajva se iz te gneče in stopiva više... Prestreči moram sprevod.«

Zagrabila je krščnico za roko, jo potegnila iz stlačene množice in oddrvela z njo naprej. Morali sta teči, zakaj čelo sprevoda je bilo že krenilo na levo proti prelazu, ki je pomenil kraj mestnega ozemlja in ki je očem zakrival pogled na morišče.

Stekli sta po bližnjici, dosegli drugo stran tesneca in se prerili skozi maloštevilne gledalce, ki so bili kakor onidve prehiteli sprevod, da bi ga videli od blizu.

Krščenica se je bučno useknila in se spustila na kolena, čim se je na zavinku pojavila sulica prvega vojaka.

»Že gredo,« je siknil na pol nag deček, ki si je upal najdalje v tesnec. »Tisti, ki je brez križa, tisti je najlepši!« Zasvetile so se mu oči in vzpel se je na prste, čeprav nikogar ni bilo pred njim, ki bi mu zastiral razgled.

Gospa je stala vzravnaná v vsej svoji višini kakor steber, ko se je za vzpetino pojavil obsojenec brez križa, obsojenec na povodcu. Levo oko mu je bilo podpluto in na pol zaklopljeno, veka je lahko potrepetavala nad njim. Nos je bil zabrekel od udarca, ki je bil priletel prav na nosno kost, iz desnega kota ust se je cedila kri.

»Ták to si ti...« je planilo iz žene kakor vroč šepet duše, vendar slišno vsem okoli stoječim. Sunila si je ruto z glave, izmotala iz nje roké in še enkrat kakor kip zastrmela v moža, ki se ji je bližal še z dokaj varnim korakom.

»Kdor že si... tu imaš...«

Bliskovito si je snela zapestnice z zapestij, prstane s prstov, segla po ogrlici, ki ji je visela do pol prsi, vsa sijoča v soncu od zlata in

dragotnega kamenja, in mu célo to rokovat dragocenosti in umetnosti usula pred noge.

»Odpusti možu... meni pa vrni mir, ki si mi ga vzel.«

Govorila je z ustnami brez glasu, tako da sta jo slišala samo dva: mož in ona sama.

Mož se je ozrl in visokostno zavil mimo nje, sledeč vojaku, ki ga je držal za povodec.

Ni se zavedela, kdaj je sprevod minil, niti kdaj se je obrnila in kako se je znašla na tem pustem kraju. Bilo je za nekako skalo, pod skalnatim previsom s šopom suhe trave na vrhu... na poti nazaj v mesto. Krščénica je čepela poleg nje in jo gledala kakor iz uma.

»Toliko sem mu hotela povedati, pa sem na vse pozabila. Ali sem sploh kaj rekla?«

»Gospa, pogledal te je... Kako si lepa, gospa... od njega kako si lepa...«

Ko je tisti večer Pilat stopil k ženi v sobo, jo je našel v čudni drhtavici, ki ji je spreletavala telo vsakih nekaj minut.

»Obsoditi sem ga moral...«

»Prosila sem te, da ga ne sodi.«

»Ljudstvo ni odjenjalo in pretili so mi s cesarjem... Prekucuh je bil vsekako... zdaj bom imel vsaj mir pred njim.«

»Videla sem ga in te pozdravlja.«

Pilat jo je pogledal iz očesnih kotov, kakor da ni dobro slišal.

»Kaj, med tisto drhaljo... si bila tudi ti?«

»Dà, med tisto drhaljo sem bila tudi jaz. Zate sem ga prosila odpuščanja, zase, da me ne pahne od sebe...«

Pilat se je prijenljivo sklonil nad njo.

»Naj bo konec nemira, ki ga je med naju vsejal ta mož, prosim te. Razumeti moraš, da že glede na javnost nisem mogel drugače. Razumeti pa tudi moraš, da z njegovo smrtjo še ni zbrisano vse, kar zbrisano biti mora. Želel bi, da se ga poslej ne dotakneva z nobeno besedo več, ne njega ne njegovega kratkega šarjenja med ljudmi. Želel bi, da odstraniš iz svoje okolice tudi neka bitja, ki sem jih le težko trpel, trpel tebi na ljubo in tvojim nagnjenjem...«

»Nič mojega ni več v tej hiši. Poslednje, kar sem imela, sem mu vrgla pred noge.« Žena je pri teh besedah zakrilila z golimi rokami, kakor da se je osvobodila verig in ne dragotin. — »In tvoja hiša bo poslej čista. Suzana, si náred?«

Krščenica, ki je še vedno jokala, je od nekod pristopila, vrgla gospe pripravljeno ruto čez glavo in se brez besede okrenila proti durim. Opravljena je bila kakor za na dolgo pot, zase in za gospo.

In preden je Pilat od zavzetja mogel odpreti usta, je žena stopila mimo njega, se med durmi še enkrat ozrla in zginila za krščénico v noč.

Poslednji vtis, ki ga je Pilat ujel, je bil ta, da je bila žena lepa in da je ne bo videl nikoli več. Vsa mirna in srečna se mu je zdela ta poslednji hip med durmi.